

Fizinių bausmių taikymas vaikams yra auklėjimo priemonė, o stiprių emocijų apimto vaiko supurtymas ir ausies užsukimas vaikui nėra smurtas prieš jį – tokius atsakymus pateikė dalis respondentų, dalyvavusių Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos užsakymu „Spinter tyrimų“ praėjusių metų pabaigoje atliktame reprezentatyviame visuomenės nuomonės tyrime.

Pasak Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos direktorės Ilmos Skuodienės, nors kasmet augantis gaunamų pranešimų skaičius dėl galimo smurto prieš vaikus rodo didesnę visuomenės sąmoningumą bei mažėjančią toleranciją smurtui, visgi stebina, jog pagal atlikto tyrimo išryškėjusius duomenis, vis dar didelė dalis suaugusiųjų tam tikrų situacijų, kuriose vaikas nukenčia fiziškai ar psichologiškai, nepriskiria smurtui.

„Norėtusi pasakyti, jog smurtas, ir ne vien tik fizinis, tačiau ir psichologinis, seksualinis ar vaiko nepriežiūra, tampa tik pavieniais atvejais, bet remiantis vaiko teisių gynėjų darbo praktika ir tyrimo rezultatais pastebime, jog norimas pokytis visuomenėje, deja, nevyksta taip greitai. Kol bus pritariančių nuostatai, kad fizinių bausmių taikymas vaikui yra efektyvus auklėjimo būdas, ar neišvelgsime problemos dėl veiksmų ar žodžių, kurie vaikui gali sukelti skausmą, jį pažeminti ar sumenkinti, tol iš visuomenės neturėtume tikėtis nulinės tolerancijos smurtui“, – sako Tarnybos vadovė.

Tiesa, lygindama praėjusių ir 2021 m. atliktų tyrimų rezultatus, I. Skuodienė pastebi, kad teigiamas pokytis dėl saugesnio gyvenimo šalies vaikams, nors ir mažais žingsneliais, bet vyksta. Pavyzdžiui, 2021 m. tyrimo dalyvių paklausus, ar situaciją, kai dėl nesutvarkyto kambario vaikui būtų užsukta ausis, jie priskirtų smurtui – net 47 proc. respondentų teigė, kad tai nėra smurtas arba buvo neapsisprendę, o praėjusių metų tyrime išryškėjo pozityvesni rezultatai, nes taip manančių, sumažėjo iki 42 proc.

Dažna situacija, pažįstama mažamečius vaikus auginantiems tėvams, kai parduotuvėje tenka nuraminti ir susikalbėti su stiprių emocijų apimtu vaiku, gali tapti tikru kantrybės išbandymu. Tyrime respondentų paklausus, ar tokios situacijos „sprendimas“ – vaiko pakėlimas ir supurtymas – galėtų būti įvardijamas smurtu, 47 proc. teigė, kad tai nėra smurtas arba buvo neapsisprendę.

2021 m. atliktame tyrime respondentų buvo klausiama, ar fizinių bausmių taikymą vaikui už nepaklusnumą ar netinkamą elgesį, jie laiko smurtu – 50 proc. neturėjo vienareikšmio atsakymo, 41 proc. manė, jog tai smurtas, o 9 proc. laikė tai auklėjimo priemonė. Tą patį klausimą respondentams uždavus praėjusių metų tyrime – atsakymai išliko kone identiški:

49 proc. nepažymėjo konkretaus atsakymo varianto, 42 proc. nubalsavo, kad tai lygu smurtui, o 9 proc. fizinės bausmės – auklėjimo priemonė.

Tyrimo rezultatai atskleidžia, jog fizinės bausmės kaip smurtą dažniau įvardija moterys, žmonės su aukštuoju išsilavinimu, gaunantys didesnes pajamas, vaikų turintys respondentai, o vyrai ir respondentai, turintys žemesnį išsilavinimą, visgi mano, jog tai yra auklėjimo priemonė ir fizinės bausmės tam tikrose situacijose yra linkę pateisinti.

Tarnybos vadovė atkreipia dėmesį, jog smurtas prieš vaiką neturėtų būti siejamas tik su fiziniais veiksmais. Anot jos, labai svarbu ugdyti visuomenės sąmoningumą kalbant ir apie psichologinio, seksualinio smurto ar nepriežiūros daromą žalą vaikui, jo raidai ir ateičiai.

„Grubūs žodžiai, nepadorūs pasisakymai, kuriais siekiama įžeisti, užgauti ir išskaudinti irgi yra smurtas prieš vaiką, galintis jo viduje atverti gilią ir sunkiai gyjančią žaizdą, kuri dažnai būna ne tokia pastebima kaip žymės, kurias ant vaiko kūno palieka fizinis smurtas. Taip pat reikėtų nepamiršti, jog kiekvienas vaikas turi teisę augti sveikas, mylimas ir laimingas, todėl, jei jis patiria fizinį, emocinį ir socialinį apleistumą dėl netinkamos mitybos, aprangos, higienos įgūdžių stokos, ar stinga dėmesio jo sveikatai bei ugdymui – tai signalai, jog reikėtų susirūpinti vaiko priežiūra“, – primena I. Skuodienė.

Tyrimo dalyvių paklausus, ar pateiktame pavyzdyje, kuriame tėvai savo paauglį sūnų, grįžusį namo be jų žinios vidurnaktį, išvadina „nevykėliu“ ir „valkata“ bei priduria, jog „iš tavęs nieko doro neužaus“, jie išvelgtų smurtą, net 30 proc. atsakė neigiamai, 47 proc. visgi pritarė, jog tai smurtas, o 24 proc. susilaikė nuo tiesaus atsakymo.

Respondentų pasiteiravus, ar situaciją, kai tėvai reguliariai, pagal gydytojo rekomendacijas, neveda vaiko į gydymo įstaigą, pavyzdžiui, patikrinti jo regėjimo ar dantų būklės, būtų galima priskirti smurtui, 52 proc. atsakė „taip“, 26 proc. – „ne“, o 22 proc. buvo „sunku pasakyti“. Gana panašių rezultatų susilaukė ir pateikta situacija, kai kaimynai pastebi, jog vaikas kieme žaidžia apsirengęs drabužiais, kurie nepritaikyti konkrečiam sezonui, nuo jo sklinda nemalonus kvapas ir lauke būna iki 23 val. vakaro: 58 proc. apklaustųjų nurodė, jog tai, jų nuomone, yra smurtas, 22 proc. čia neišvelgė smurto, o 20 proc. nepateikė konkretaus atsakymo.

Vaiko teisių gynėjams nuolat akcentuojant, kad tėvų teisės yra lygios ir vaikui reikalinga jų abiejų – tiek mamos, tiek tėčio – meilė, dėmesys ir rūpestis, tyrime buvo pateiktos ir kelios situacijos, iliustruojančios vaiko galimybes bendrauti ir matytis su vienu iš tėvų, kai jis gyvena atskirai. Pavyzdžiui, respondentų paklausus, ar situacija po tėvų skyrybų, kai yra ribojama vaiko galimybė matytis su skyriumi gyvenančiu tėčiu ir mama, gali būti laikoma

smurtu, 65 proc. sutiko su šiuo teiginiu (2021 m. įvardijusių, jog tai smurtas, buvo 68 proc.), nesutiko – 16 proc., o 19 neapsisprendė dėl savo nuomonės.

Remiantis atlikto tyrimo rezultatais, sužinoti apie daugiau atvejų, kuriuose vaikas galimai patyrė smurtą, būtų lengviau, jeigu visuomenė gebėtų smurtą atpažinti geriau ir nevengtų apie jį pranešti: respondentų buvo klausta, ar jie praneštų pastebėję galimą vaiko teisių pažeidimą – netinkamą elgesį su vaiku – tik 16 proc. patikino, jog „tikrai praneštų“, o 4 proc. – „tikrai nepraneštų“.

Tarnybos vadovė I. Skuodienė, remdamasi tyrimo atskleistu mūsų šalies žmonių požiūriu į smurto prieš vaikus problemą – nukentėjusiųjų mastą, gebėjimą indentifikuoti smurto atvejus ir atsakomybę apie juos pranešti – siūlo skatinti vaiko gerovės srityje dirbančius specialistus bendradarbiauti ir veikti dar intensyviau: kuriant ir pristatant visuomenei mokomąją medžiagą apie vaiko gerovę, smurto atpažinimą, jo žalą vaiko asmenybei bei skleidžiant žinią apie pagalbos būdus nukentėjusiems nuo smurto.

„Bendromis jėgomis galime ieškoti naujų galimybių, kaip švietėjiškomis priemonėmis keisti visuomenės nuostatas vaikų atžvilgiu, jog smurtas nėra normalu“, – sako I. Skuodienė.

Vaiko teisių gynėjai primena, jog visuomenei yra pasiekama nemokama informatyvi medžiaga apie vaiko poreikius, smurto atpažinimą ir reagavimo būdus. Šiuos mokymus galima rasti [čia](#).

Kilus klausimams, vaiko teisių gynėjai kviečia žmones pasikonsultuoti skambinant nemokamu tel. 8 800 10 800, taip pat galima rašyti žinutę interneto svetainėje vaikoteises.lrv.lt esančiame pokalbių laukelyje. Pranešti apie vaiko teisių pažeidimą galima artimiausiame vaiko teisių apsaugos skyriuje, užpildant formą Tarnybos interneto svetainėje arba skambinant bendruoju pagalbos numeriu 112.

